

Gizem Gül

KÜNYE

*Genlerimizden İbaret Değiliz;
Biyoloji, İdeoloji ve İnsan Doğası*

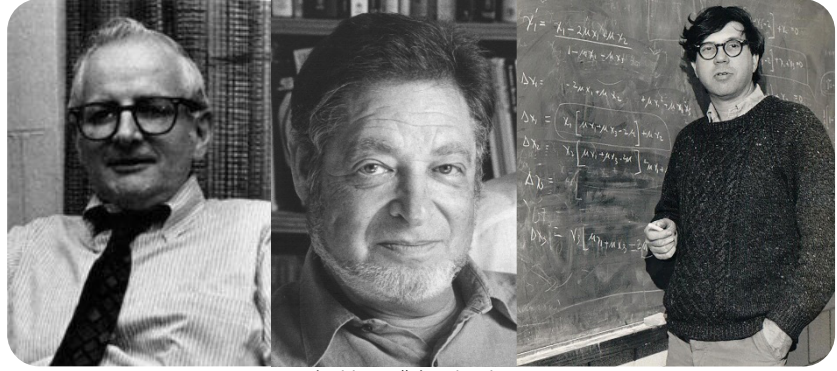
**Richard C. Lewontin, Steven
Rose, Leon J. Kamin**

Çeviri: Başak Ergil, Demet
Marti Şeftalicioğlu, Gülden Kurt
Gevinç, Neşe Yıldırım

Yordam Kitap, 384 sayfa

İstanbul, 2019

ISBN: 978-605-172-296-2

(Soldan sağa) Richard C. Lewontin, Steven Rose, Leon J. Kamin

GENLERİMİZDEN İBARET DEĞİLİZ: BİYOLOJİ, İDEOLOJİ VE İNSAN DOĞASI

İlk baskı tarihi 1984 yılı olan *Genlerimizden İbaret Değiliz* kitabı, hayatın her alanındaki sömürünün ve eşitsizliğin artık maskelenemez olduğu sermaye düzeninde, bilim insanı olarak taraf olmanın önemini bizlere bir kez daha gösteriyor. Bilimin ideolojiler üstü değil, bizzat ideolojik mücadeleyle iç içe olduğu bir gerçek iken, bilim insanları toplumdan ve onu belirleyen nesnellikten azade “saf bilim” yapmaya ikna edilebiliyor. Sömürü düzeninin sürüp gitmesine “bilimsel verileriyle” katkıda bulunanlar olduğu gibi, insanca bir toplumun yaratılma mücadelesine kendi bilimsel alanlarından üretimleriyle güç katan bilim insanları da tarih boyunca var oldular. Bu kitap, ikinci kategoride bulunan bilim insanları tarafından yazıldı.

Bu yıl kaybettiğimiz ve burada özellikle anmadan geçemeyeceğimiz Richard C. Lewontin, bir evrimsel genetikçi olarak uzun yıllar diyalektik materyalizmin biyolojik süreçlerdeki karşılığını anlattığı üretimleriyle, arkasında koca bir miras bıraktı. Biyolojik süreçlerin, sınıf mücadelesinde egemen sınıfın lehine argümana dönüştürülmesine karşı hem bireysel hem de popülasyon genetikçisi Richard Lewins ile birlikte kitaplar yayımladı. *Genlerimizden ibaret değiliz* kitabıyla da, bugüne kadar isimlerini duymadıysanız eğer, sosyalist toplumda ısrarını her daim diri tutmayı başarmış olan iki bilim insanı ile daha tanışıyor olacaksınız; Nörobiyolog Steven Rose ve Psikolog Leon J. Kamin.

Lewontin, Rose ve Kamin, sermaye sınıfından yana olan bilimsel üretimin, toplumsal eşitsizliğin meşrulaştırılması ve sürdürülmesi yönünde tarihsel bir misyona sahip olduğunu düşünen bilim insanlarıdır. Sahip oldukları dünya görüşü, farklı ülkelerde yaşasalar da onları “radikal bilim hareketi” anlayışında buluşturmuştur. 1984 yılında kaleme aldıkları kitap, arka planında çokça araştırma, tartışma, fikirselsel gelişim barındırıyor. 2015 yılında Türkçe’ye kazandırılan ilk baskıya önsözde ifade ettikleri gibi, kitabın yazıldığı yıllarda zeka, ırk, toplumsal cinsiyet ve sosyo-biyoloji gibi kavramlara dair biyolojik indirgemeci fikirlere ve yöntemsel çerçevesine dair eleştirel bir analizi yapıyorlar. Bu analizin zemininde de diyalektik ve tarihselci yönetime başvuruluyor. Türkçe baskıya önsözde, birtakım teknik bilgilerin son yıllarda değiştiğini kabul eden yazarlar, kitabın özünün değişmediğini de vurguluyor. Gerçekten de tüm dünyada yükselen ırkçılık ve şiddet yanlısı politikalara karşı, kitap bugün de bir aşu işlevi görüyor. Dikkatli okuyucuların gözünden ayrıca kaçmayacak olan ise, yazarların 1970’li yıllarda

Çin'den yükselen anti-sovyetizmin ve kısa sürecek Çin radikalizminin illüzyonuna kapılmış oldukları. Bu hatalı illüzyonun etkisi ve sömürsüz toplum mücadelesinde insanlığa önemli deneyimler bırakmış olan reel sosyalist dönemi o günün nesneliliğinden yer yer bağımsız değerlendirdikleri satır aralarından okunabiliyor.

Biyolojik determinizm: “genler insanı, insan da toplumu belirler” indirgemeciliği

Birbirinin fikirsel tamamlayıcısı olan 10 ayrı bölümden oluşan kitap ilk dört bölümde, 1980'li yılların başında toplumdaki eşitsizliği derinleştirme sürecinde uygulanan neoliberal politikaları ve bilimi ve “bilimsel verileri” kullanarak bu eşitsizliğin aşılamaz ve değiştirilemez olduğu tezini kanıtlama çabalarını anlatıyor. Bir burjuva ideolojisi olarak insan doğasını onun biyolojisine, biyolojik özellikleri de genlere indirgeyen yaklaşım olan biyolojik determinizmin (belirlenmecilik) örneklerle tanımlamalarını yapıyor ve biyolojik özelliklerin eşitsizliğin meşrulaştırılmasında nasıl teorize edildiğini özetliyor.

Yazıldığı tarihten günümüze, biyoloji biliminde sıçrama niteliğinde sayılabilecek bir dizi teknolojik gelişmeye tanıklık ettik. 2000 yılında tamamlanan insan genomunun dizilenmesi projesi bunların en önemlilerinden sayılabilir. Bu gelişme egemen sınıfların ağzında “Tanrı'nın dilini” çözmek şeklinde telaffuz edildi. Böylelikle, bireyler arasındaki farklılığın ve nihayetinde toplumdaki eşitsizliğin temelindeki genetik şifreyi çözmeye epey bir adım yaklaşılmıştı. 20. yüzyıldan günümüze gelindiğinde yaşanan çeşitli teknolojik gelişmeye rağmen, temelde hiçbir şeyin değişmemiş olduğu söylenebilir. Kitabın kaleme alındığı yıllardaki sınıf, ırk, cinsiyet farklılıklarına dayanarak eşitsizliğin meşrulaştırılma çabaları, eskisi kadar yüksek perdeden ifade edilmese de, daha yumuşak ifadelerle yeniden gündem edilerek tüm yakıcılığıyla 21. yüzyılda da kendisini gösteriyor.

İrk, zeka ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini açıklamada genetik

Farklılıkları tespit etmek ve aşmak yönündeki görece naif amaçlarla 1905 yılında Alfred Binet ortaya çıkan zeka testleri, 1950'li yıllara gelindiğinde Cyril Burt öncülüğünde IQ'nun genetik olarak belirlendiğine dair kanıtların ortaya konmasının aracı haline gelmiştir. 1970'li yıllarda aslında Burt'ün “bilimsel verilerinin” bir sahtekarlık örneği olduğu çeşitli veçheleriyle kanıtlanmış olsa da, aradan geçen 20 yıl içinde çokça atf almış, toplumların ve bireylerin birbirinden üstünlüğünün onların biyolojik farklılıklarından kaynaklandığı yaygınlık kazanmıştı. Biyolojik belirlenimciliğe göre nasıl ki genetik farklılıklar toplumun çoğunluğunun küçük bir azınlık tarafından sömürülmesini meşrulaştırıyorsa, kadın erkek arasındaki hormonal, sinirsel, vb farklılıklar da kadına biçilen toplumsal rolü, aynı ideolojik argümanlarla meşrulaştırıyor. Ruhsal ve bedensel sağlığın da salt genetik farklılıklardan kaynaklandığı fikri, yine düzenin işine yarayan bir argüman. Çünkü bu düşünme

biçimi, içinde yaşadığımız toplumun yapısının bizlerin sağlığını ve davranışlarını büyük oranda etkilediğini yok sayar.

Kitabın beşinci ile sekizinci bölümleri arasında bahsi geçen bu kavramlar oldukça detaylı şekilde analiz edilerek ele alınıyor. Sınıflı toplumlar yapısı gereği, gerçek eşitliğin önünde engel teşkil eder. Ayrıcalıklı sınıfın bu farklılığı nesilden nesile aktarılan genlerle doğuştan edinmiş olduğu görüşü, genetik belirlenmecilik bakışın temel savıdır. İşte yazarlar, ırk, zeka, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, suç yönelimin genetik temeli olduğu görüşüne karşı, kavramların ortaya çıktığı tarihsel dönem içindeki anlamlarıyla ele alıyor ve eşitsizliği meşru kılmaya yönelik yapılan çalışmaların iddialarını hem bilimsel hem de politik açıdan çürütüyor.

Sosyobiolojik değil diyalektik ve tarihselci bakış

Kitabın dokuz ve onuncu bölümlerinde, tüm sosyal davranışları biyolojik kökenlerine uzanarak açıklama çabası anlamına gelen sosyobioloji kavramının iddialarını detaylarıyla ele alarak eleştirilmektedir. Genel hatlarıyla sosyobiolojinin temel iddiasında izlediği yolak; insan topluluklarına atfedilen çeşitli özellikleri içerecek şekilde tanımlanan insan doğası, bu özelliklerin genlerimizde kodlanmış olduğu ve genetik temelli doğamızın evrimsel süreç içinde seçilerek günümüze kadar geldiği şeklinde özetlenebilir.

İlgili bölümlerde, sosyobiolojinin davranışları biyolojik evrim süreci ile açıklama girişiminin, içinde yaşadığımız sınıflı toplumun meşrulaştırılmasına nasıl katkı sağladığı, yazarlar tarafından çeşitli yönleriyle ele alınıyor. Alternatifinde ise, organizma ve çevrenin iç içeliğini, birbirini karşılıklı etkileyerek nasıl birlikte değişip dönüştüğünü, gen-organizma-toplum üçlüsünü materyalist diyalektik yöntemle ele alarak ortaya koyuyor.

Bitirirken son sözü yazarlara bırakalım;

“İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar; ama kendi keyiflerine göre değil, kendi seçtikleri koşullar içinde değil, zaten mevcut olan koşullar içinde yaparlar. Zaten mevcut olan biyolojik, tarihsel, teknolojik, kültürel ve toplumsal koşullar içinde...”